

References transliterated

1. Zlokazov K. V. Problema destruktivnogo povedeniya sotrudnykov OVD. / K.V.Zlokazov, V.K. Kulykov // Psyxopedagogy`ka v pravooxranitel`nykh organax. 2007. # 3. S. 41–44.
2. Korniy`lova T. V. Samoregulyatsiya y` ly`chnostno-moty`vatsionnaya regulyatsiya pry`nyaty`ya resheny`j / T. V. Korniy`lova // Sub`yekt y` ly`chnost` v psy`xology`y` samoregulyatsiy` / pod red. V. Y`. Morosanovoj. – Stavropol`, 2007. - S. 181–194.
3. Korniy`lova T. V. Sootnosheniye urovnej npravstvennogo samosoznaniya ly`chnosty`, emotsional'nogo y`ntellekta y` pry`nyaty`ya neopredelennosty` / T. V. Korniy`lova, E. V. Novotoczkaya - Vlasova // Voprosy psy`xology`y`. - 2009. - # 6. - S. 61–70.
4. Kudar K. V. Osobly`vosti samoregulyatsiyi povedinky` u spivrobotny`kiv pravooxoronnny`x organiv pislya vy`konannya sluzhbovo-bojovoyi diyal`nosti / K. V. Kudar // Pravo i bezpeka. – 2016. – # 3. – S. 133-139.
5. Lamash I. V. Psy`xologichni osobly`vosti pracivny`kiv DSNSU z rizny`m rivnem tolerantnosti do nevy`znachenosti / I. V. Lamash, T. V. Selyukova // Problemy` ekstremal`noyi ta kry`zovoyi psy`xologiyi. - 2013. - Vy`p. 13. - S. 154-169.
6. Leonov Y`. N. Tolerantnost` k neopredelennosty` kak psy`xology`chesky`j fenomen: Y`story`ya stanovleny`ya konstrukta. / Y`. N. Leonov // Vestny`k Udmurtskogo uny`versy`teta FY`LOSOFY`Ya. PSY`XOLOGY`Ya. PEDAGOGY`KA 2014. Vp. 4 S.43-52.
7. Lyubart T. Psy`xology`ya kreaty`vnosty` / [T. Lyubart, K. Mushy`ru, S. Tordzhman, F. Zenasny`]. Sery`ya: Uny`versy`tetskoe obrazovany`e. M.: Kogy`to-Centr, 2009. — 216 s.
8. Mednikova G. I. Osobly`vosti vzayemozv'yazku ta vzayemovply`vu osoby`stisnoyi samoregulyatsiyi studentiv i yixn`ogo stavlennya do sebe / G. I. Mednikova // Osvita regionu: politologiya, psy`xologiya, komunikatsiyi. – 2013. - #3 (33). – S. 222-227.
9. Olefir V. O. Psy`xologiya samoregulyatsiyi sub'yekta diyal`nosti ... doktora psy`xol. nauk : 19.00.01 / Olefir Valerij Oleksandrovy`ch . – Xarkiv, 2016. - 361s.
10. Psy`xologichne zabezpechennya operaty`vno-sluzhbovoyi diyal`nosti pracivny`kiv militsiyi. Chasty`na 7. Treningovi texnologiyi formuvannya profesijno znachushhy`x yakostej pracivny`ka OVS. Navch.-metod. posibn. / D. O. Aleksandrov, O. A. Levenecz`. - K.: Nacional`na akademiya vnutrishnix sprav, 2015.- 127s.
11. Rogachev V. A. Vzay`mosvyaz` kopy`ng-strategy`j sotrudny`kov pravooxranitel`nykh organov so sty`levymy` osobennostyamy` samoregulyatsiy` / V.A. Rogachev, Y`.N. Konopleva // Psy`xology`ya y` pravo. - 2015. - #1. - S. 129–146.

УДК 159.923.32 : 17.022.1

ПРОБЛЕМА ЦІННОСТЕЙ ЯК МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ КОНСТРУКТ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО ЗНАННЯ

Г.В. Коваль

аспірант кафедри психології Запорізького національного університету

Gennadiy83zp@i.ua

Коваль Г.В. Проблема цінностей як міждисциплінарний конструкт соціально-гуманітарного знання. В статті формулюється та розглядається проблематика ціннісних утворень як міждисциплінарного конструкту соціально-гуманітарного знання. Обґрунтовується міждисциплінарний характер проблеми цінностей. Узагальнюються конкретно-наукові інтерпретації проблеми цінностей в межах філософського, культурологічного, соціологічного, соціально-психологічного та загально-психологічного підходів. Відмічається специфіка загально-психологічної інтерпретації проблеми цінностей. Яка полягає у віднесенні цінності до активаційних та регуляторних чинників активності. Та як результат – включення ціннісного утворення в мотиваційно-сміслову сферу особистості. Що досягається за рахунок функціонального аналізу ціннісного утворення. В той же час, таке включення актуалізує необхідність диференційного аналізу таких понять як цінність, благо, оцінка, смисл, мотив тощо. А також необхідність структурного аналізу. Адже в контексті розуміння цінності як предмету атрибуції існує необхідність досліджувати не важливість того або іншого блага, а механізм творення важливості.

Ключові слова: цінність, ціннісне утворення, атрибуція цінностей, проблема цінностей, оцінка, благо.

Koval, H.V. The problem of value as an interdisciplinary construct in socio-humanitarian knowledge. The problem of value formations as an interdisciplinary construct socio-humanitarian knowledge has been formulated and considered in the article. The interdisciplinary character of the problem of value has been substantiated. The concrete-scientific interpretations of the problem of values within the limits of philosophical, cultural, sociological, socio-psychological and general-psychological approach have been summarized. The specificity of the general-psychological interpretation of the problem of value has been noted. This specificity lies in tagged of the value as regulatory and activation factors of activity. As a result, the value is included in the motivational-meaning sphere of personality. That is attained through functional analysis of value formations. At the same time, such an inclusion is actualizes the need for a differential analysis of such notions as value, good, evaluation, meaning, motive etc. Also the context of understanding the value as a subject of attribution causes the need for structural analysis, because the practice to distinguish values in the social, personal and subject environments lead to study of not values as such, but the study of importance as the property of one or another good. At the same time, it seems probable that structural analysis in conjunction with a differential analysis will allow distinguishing not the importance of one or another good, but the mechanism of creation of importance.

Keywords: value, value formations, attribution of values, problem of values, evaluation, good.

Постановка проблеми. Актуальність аналізу обґрунтована виокремленням атрибуції цінностей як специфічного мотиваційного процесу допомоги, та ширше – просоціальної поведінки загалом, що обумовлює необхідність розгляду цінностей як предмету атрибуції. Передумовою чого має слугувати аналіз цінності як поняття в сучасній соціо-гуманітарній проблематиці. Адже цінність є поняттям фундаментальним у категоріальному апараті соціально-гуманітарного циклу наук й потребує певної узагальненої рефлексії задля унаочнення власне загально та соціально-психологічних аспектів інтерпретації проблеми цінностей як міждисциплінарного конструкту соціо-гуманітарного знання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Поняття цінність, в тому чи іншому аспекті, входить в предметне поле культурології, економіки, етнології, релігієзнавства, філософії, педагогіки, психології, соціології, ряду міждисциплінарних областей знання, як то – некласичні (інтенціональні) логіки, семіологія, семантика, психолінгвістика, антропологія тощо. В межах практичної філософії як загальна теорія цінності розвивається аксіологія.

Дослідження ціннісної проблематики має сталу традицію. Так, на початку ХХ ст. вона розроблялась В. Виндельбандом, Г. Рікерттом, Н. Гартманом, Дж. Дьюї, М. Шелером, В. Дільтеєм, Р. Перрі, Т. Парсонсом. Надалі окремі аспекти висвітлено Е. Фроммом, А. Маслоу, Р. Меєм, К. Роджерсом, Г. Олпортом. Певне узагальнення загально та соціально-психологічна інтерпретація знаходить в доробках М. Рокича, Ш. Шварца та У. Бліскі. У межах радянської методології вивчення цінностей представлено у працях таких дослідників, як О. Асмолов, Р. Апресян, Л. Божович, Б. Братусь, Ф. Василюк, Г. Вижліцов, О. Дробницький А. Здравомислов, М. Каган, Д. Леонт'єв, О. Леонт'єв, Н. Лебедева, С. Розум, В. Столін, В. Тугарінов, В. Хотинець, О. Петровський, В. Ядов та широкого ряду інших вчених. У сучасній вітчизняній соціо-гуманітарній проблематиці цінності досліджувалися як в теоретичному аспекті, що реалізовано, зокрема, в доробках Г. Балла, В. Васютинського, О. Ручки, М. Слюсаревського, Ю. Шайгородського. Так й практичному та прикладному аспектах, які знайшли розкриття в працях І. Бондаревської, Ю. Версти, А. Котельник, О.В. Москаленко, А. Пашкіної, Ю. Романенко та ін..

У процесі становлення аксіології було сформульовано загальну проблематику та запропоновано різні варіанти її розв'язання, сукупність чого позиціонується як проблема цінності, що носить статус загально-філософської. Разом з тим, включення проблематики у вищеозначені дисципліни дозволяє її позиціонувати не як проблему загально філософську, а як міждисциплінарну. Де філософська розробка є, хоча почасти й доволі визначальним, але окремим напрямком. Таким чином, окремого розгляду та узагальнення потребує специфіка ціннісної проблематики у залежності від її конкретно-наукової інтерпретації. Що дозволить забезпечити певний порівняльний загал для розкриття психологічної складової проблеми цінностей як міждисциплінарного конструкту.

Мета статті полягає у висвітленні конкретно-наукової інтерпретації проблеми цінності як міждисциплінарного конструкту соціо-гуманітарного знання та виокремленні специфіки психологічного підходу задля поглиблення подальшого аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів. Проблема цінності заглиблена не лише у науково-проблематичний контекст, але також посідає чільне місце у широкому культурному контексті та релевантна таким проявам світогляду, як то міфологія, релігія, філософія тощо. Таким чином, загальнокультурні уявлення про цінність відводять їй достатнє місце як у структурі індивідуальної свідомості так і суспільної. Що, певним чином, й задає загальний контекст проблематики щодо конкретно-наукової її інтерпретації як проблеми співвідношення вказаних утворень. Проілюструвати означене можливо експлікацією з різних предметних областей.

Так, у розрізі філософського підходу проблематика унаочнюється в такому конструкті як проблема цінностей. Де основна опозиція розкривається через постановку питання щодо природи та онтологічного статусу ціннісного утворення. Побіжно можливо виділити ряд протилежних підходів у вирішенні вказаної проблеми, що узагальнено вичерпують та вміщують в собі найбільш вагомі позиції щодо трактування онтологічного статусу цінностей [1; 2]. Вказані підходи обумовлені двома опозиціями, які є традиційними для загально філософської проблематики. Так, перший водорозділ, що використовується й для розчленування інших проблематичних понять і явищ, зазвичай номінується як опозиція об'єкта та суб'єкта. А, у даному конкретному випадку – як опозиція суб'єктивного та об'єктивного підходів щодо положення цінностей у дійсній реальності. Далі розчленування конкретних можливих варіантів відбувається на основі суголосної, але трохи іншої

загальноприйнятій бінарній опозиції – матеріальне/ідеальне.

Отже, варіативність різнорідності природи та статусу ціннісного утворення розгортається на континуумі чотирьох можливих варіантів, які залежать від основних філософських підходів до визначення природи буття та джерела буття. Та можуть бути позначені як об'єктивно-матеріалістичний (Анісімов, Здравомислов, Перрі, Тугарінов, Ядов, та ін.), суб'єктивно-матеріалістичний (Дьюї, Маслоу, Олпорт, Сімонов та ін.), об'єктивно-ідеалістичний (Гартман, Шелер, Шпет, Франкл та ін.) та суб'єктивно-ідеалістичний (Юм, Берклі та ін.) підходи до інтерпретації природи ціннісних утворень.

Інший напрямок варіативності задає контекст означеної вище проблематики місця цінності в структурі індивідуальної та/або суспільної свідомості. Так, якщо абстрагуватися від онтологічного статусу самих цих утворень, то місце цінності може бути позначено в трьох можливих площинах. Або в свідомості індивідуальній, або в суспільній, або на їх межі, або специфічно розподілений по всім трьом площинам. Таким чином, сукупність можливих варіантів означених позицій щодо розуміння природи та онтологічного статусу цінностей задає певний контекст для їх інтерпретації в інших конкретно-наукових підходах.

Так, стосовно соціологічного підходу проблематика цінностей вкорінюється та отримує інтерпретацію через таку базову проблему даної дисципліни як проблема співвідношення суспільства та особистості [3, с.27]. Варто відмітити спорідненість соціологічного підходу з культурологічним. Де основна проблема увиразнюється через взаємозалежність людини та культурних надбань людства. Культурологічний підхід акцентує увагу на необхідності враховувати вплив на процес становлення цінностей соціокультурних змінних. Зазначаючи, що лише в конкретних соціальних, історичних та культурних умовах цінності не лише «використовуються», але по суті і створюються та підтримуються як змінні, що впливають на носіїв культури, так чи інакше трансформуючи або навпаки, цементуючи, усталені взаємовпливи суспільства та особистості, суспільства та культурно-історичного середовища [1, с.59].

Як відомо, перехід від загально аксіологічної проблематики статусу ціннісного утворення, як вона ставилася та вирішувалася Г. Лотце, Г. Рікерт, В. Віндельбандом, до введення в її контекст історичних змінних як чинників становлення ціннісної системи, був обумовлений роботами В. Дільтея [2, с.103]. Де зауважено, що підхід аксіології безпідставно абсолютизує систему цінностей як єдино можливу і апріорно дану. Аналіз же конкретно-історичного контексту дозволяє постулювати принцип аксіологічного плюралізму та, за допомогою застосування історичного методу, виявляти можливі ціннісні системи, які змінювали одна одну [2]. Отже, сукупність характеристик ціннісних систем слугує критерієм для їх класифікації за приналежністю до тієї чи іншої історичної(культурної) формації. В межах якої суспільство є живим носієм системи переконань, установок, та цінностей, що в сукупності виражають дух того чи іншого народу на конкретному етапі його історичного розвитку.

Культурологічний підхід концепції національно-культурних типів був прийнятий та певною мірою реалізований у працях О. Шпенглера, П. Сорокіна, А. Тойнбі. Позиціонування цінностей як приналежних суспільній свідомості набуло розвитку в працях класиків соціології. Зокрема, Е. Дюркгейма, Р. Мертона, Т. Парсонса, Д. Рісмена та ін.

Таким чином, абсолютизація погляду на цінність як соціально-культурний продукт нівелює роль особистості в продукуванні та свідомому внутрішньому прийнятті та зміні ціннісних утворень. Разом з тим, цінність як певний елемент, що забезпечує взаємозв'язок між суспільством, соціальним середовищем та культурними надбаннями, з одного боку, і індивідом або особистістю з іншого, задає в такий спосіб інше поле проблематики, що широко розроблене в соціально-психологічній дисципліні. Де поняття цінностей вводиться у поле процесуального конструкту соціалізація. Загалом, такий процес описується як привласнення ціннісного утворення.

Так, вже у працях Л. Виготського можливо знайти розуміння привласнення змінних, що формуються у соціальних відносинах між дорослим та дитиною в культурно-історичному контексті через поняття інтеріоризація або вросування. Опис процесу привласнення цінностей як досвіду культури і, тим самим, обумовлення мотивації та поведінки суспільним становленням особистості через дане поняття застосовує Б. Ананьев [4, с.249]. А. Петровським даний процес увиразнюється в понятті персоналізації як потреби бути особистістю [5, с.20]. В об'єм якого входять шляхи її реалізації: адаптація – привласнення соціальних цінностей та норм; індивідуалізація – ствердження цінностей «Я»; інтеграція – зняття протиріч між цінностями особистості та групи шляхом їх трансформації [5].

Д. Леонтьєв виокремлює процес інтеріоризації як поступу від цінностей соціальних груп до цінностей особистості, та процес соціалізації як привласнення цінностей соціальних спільнот та їх трансформації в особистісні цінності [6, с.19].

Поряд з «теоріями інтеріоризації» також можливо означити й «теорії ідентифікації» як своєрідне їх доповнення. Адже їх зміст зосереджено на розкритті взаємодії з цінностями як змінними, що приналежні вже не спільноті, а іншому індивіду. Де виникає необхідність розуміння процесу пізнання цінностей іншого шляхом вживання в його ситуацію, входження в систему його цінностей та мотивів [5, с.22; 7, с.401]. Визнання соціуму не єдиним носієм цінності також обумовлює протиставлення «теоріям соціалізації» «теорій індивідуалізації». Де, базуючись на принципі активності, цінність розуміється як змінна, що приналежна індивіду. Вироблення індивідуальної структури цінностей виступає як автономний, незалежний від навколишніх тисків процес. Як внутрішній ріст, саморозвиток та самореалізація [5; 7].

Таке розуміння ціннісних утворень забезпечує висвітлення власне психологічного аспекту інтерпретації проблеми цінностей в межах соціологічного та соціально-психологічного знання. Що, зокрема, відображено в працях К. Клакхона, М. Рокича, В. Ядова. Так, для М. Рокича цінності являють собою різновид переконання в тому, що певний спосіб поведінки або кінцева мета існування переважає над особистим або соціальним кутом зору, чим протилежний спосіб поведінки, або кінцева мета існування [8]. Суголосною є концепція диспозиційної регуляції соціальної поведінки В. Ядова. Де цінності, у вигляді ціннісних орієнтацій, позиціонуються як найвищий рівень диспозиційної структури [3, с.31-40].

Отже, суто специфічна проблематика цінності в психологічному розрізі її інтерпретації заглиблюється в дослідження, перш за все, мотиваційних аспектів активності, поведінки, діяльності. Поруч з такими конструктами, як мотив, смисл, потреба, схильність. Певною перехідною концепцією між соціально-психологічним й загально-психологічним підходами до інтерпретації проблеми цінностей, що увібрала в себе та інтегрувала попередній досвід та відображає утверджений на сьогодні в західній психології погляд на ціннісні утворення є теорія цінностей Ш. Шварца та С. Бліскі. Де виокремлено критерії формальної характеристики, які розподілені на п'ять визначень-ознак: 1) цінності – це певні поняття або вірування; 2) які мають відношення до бажаних кінцевих станів або поведінки; 3) перебільшують специфічні ситуації; 4) управляють вибором або оцінкою людей, поведінки, подій; 5) та впорядковані по відносній важливості. Окрім формальних критеріїв, цінності можливо визначити через значущі змісти стосовно їх пізнавально-емоційного розподілу по трьом типам універсальних людських потреб: біологічних потреб індивідів; потреб соціальної взаємодії; потреб, пов'язаних з виживанням та благополуччям соціальних груп [9, с.47]. Виходячи з сукупності цих критеріїв, подальше структурування цінностей відбувається через введення конструкту «мотиваційний тип». Мотиваційні типи обумовлюють направленість конкретних дій людини й більш широко – всю його життєдіяльність [9, с.45].

Натомість, психологічна проблематика цінностей в межах радянської та пострадянської психології розгортається в межах особистісного підходу та зосереджена на з'ясуванні вкладу цінностей у мотиваційні аспекти діяльності. В контексті активаційної функції відзначено низку інших понять, які, в тій чи іншій авторській концепції, відіграють ту ж саму роль в контексті активаційної функції, що й поняття ціннісних утворень. Так, можливо на цьому рівні виокремити додатково такі поняття як: потреби, інтереси, ідеали (С. Рубінштейн); матеріальний або ідеальний предмет потреби, мотив, образ світу (О. Леонтьєв); установка, соціальна установка, атитюд (В. Ядов, Д. Узнадзе); спрямованість особистості, цілі, диспозиції (Б. Ломов, Б. Ананьєв); привласнені соціальні потреби (В. Мясіщев); особистісний смисл, смислова система, смислове утворення (Д. Леонтьєв) тощо. Таким чином, очевидно, що зазначені ряди понять, в контексті активаційної функції цінностей у загальному особистісному підході, розкриваються через узагальнююче їх поняття не активаційної функції, а через поняття мотиваційні процеси, що відносить їх до теоретичних розбудов мотивації діяльності особистості як такої. В світлі включення в мотиваційний рівень прояву психічного, вказані поняття набувають звичного та зрозумілого змісту, посідаючи своє чільне місце при аналізі структури особистості.

Зокрема, проблематика ціннісно-активаційного підходу набуває узагальнення в доробках Д. Леонтьєва. Звертає на себе увагу поділ цінностей на три типи утворень, в якій виражена ціннісна система загалом. Так, цінності виражають себе, по-перше – як суспільні ідеали, що розуміється як

певні, вироблені суспільною свідомістю та присутні в ній узагальнені уявлення про досконалість в різних площинах суспільного життя. По-друге – як предметне втілення цих ідеалів в діях та витворах конкретних особистостей. По-третє – як мотиваційна структура особистості, що інакше розуміється як модель належного, що спонукає особистість до предметного втілення в своїй власній діяльності суспільних ціннісних ідеалів. При цьому автором зазначається, що в процесі свого розвитку ці форми переходять одна в одну, призводячи до безперервного саморозвитку ціннісної сфери загалом [6, с.22-24].

Цінності, які є приналежними третьому типу мотиваційної структури особистості, отримали більш поглиблену розробку. Так, Д. Леонт'єв концептуалізує ціннісно-мотиваційні процеси в контексті покладання окремої смислової реальності. В структурі функціонування якої цінності набувають пояснення. Так, в основу мотивації людини закладаються потреби, мотиви, ціннісні орієнтації, оскільки вони об'єднані однією й тією ж функцією – спонукати. Але вказані змінні мають відмінні структурні особливості, що вносить різницю й в механізм їх реалізації. Так, потреби та мотиви формуються у особистісній взаємодії з різного роду середовищами й є досягненням особистісного досвіду. В той час як цінності засвоюються як норми, в силу включення особистості в різного рівня соціальні утворення, від сім'ї до людства в цілому [7, с.223-232]. Тому цінності в структурі мотивації носять сталий характер мотиваційних утворень, що мотивують дії не лише конкретної ситуації, але й загального контексту життєдіяльності в цілому, як би підносяться над нею. Й тому являють собою доволі стабільні утворення [7].

Таким чином, цінності мисляться як найвагомші, стабільні, надбудовані над конкретикою контексту утворення. Що мають вплив на детермінацію поведінки в найбільш визначальних випадках та інтегрують внутрішній психічний світ з соціальною дійсністю, навколишньою реальністю та світом загалом. Таким чином, позиціонуються як виключно складна, вибудована за принципами ієрархії та багаторівневості, система, яка спричиняє як протікання мотивації так і її становлення. Забезпечує зв'язок між потребами та смислами, виконуючи таким чином регулюючу функцію активності.

Отже, зближення цінностей з поняттями потребо-мотиваційного комплексу в традиції особистісного підходу дозволяє окреслити їх функціональне призначення в площині забезпечення активності. Але в той же час, створює необхідність диференційного аналізу з іншими поняттями, до прикладу, такими як ціль, мета, мотив, смисл тощо. Тобто, розкриваючи функціональну складову, полишає поза увагою проблематику власне дефініції цінностей. Адже розподіл цінностей по трьох нетотожних середовищах, як то суспільство, предметний світ та особистість, створює проблематику виокремлення сутнісної складової цінності у її відповідності та відмінності самій собі в означених середовищах. Разом з тим, зближення ціннісної феноменології з смисловою, що в такий спосіб дозволяє пояснити цінність як певну значимість, важливість об'єкта, явища, відношення для суб'єкта у всіх без виключення середовищах, актуалізує стару проблему диференціації цінності та блага. Що в свій час була розроблена ще Г.Рікертотом та дозволила відокремити цінність від блага за рахунок введення процесу оцінки [2, с.106]. Тобто, наразі існує певна проблематичність аби досліджувати не важливість того або іншого блага, а механізм творення важливості. Адже спроба виокремити цінності в предметному та соціальному середовищах спонукає досліджувати не цінності як такі, а важливості того або іншого утворення(блага), що наділяються певною значимістю як смислом, в той час як причини важливості полишаються нерозкритими.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Спостерігається вкорінення поняття цінність, зокрема, та ціннісної проблематики загалом, на загальнонауковому та конкретно-проблематичному рівні буквально у всі царини соціально-гуманітарного спектру наук, що дозволяє обґрунтовано позиціонувати проблему цінностей як міждисциплінарний конструкт соціально-гуманітарного знання. Разом з тим, загально-психологічна інтерпретація даної проблеми проторговує її вирішення за рахунок, переважно, функціонального аналізу ціннісного утворення як складової мотиваційно-смислової сфери особистості, що обумовлює певну проблематичність, аби досліджувати не те або інше благо в певному ступені його узагальнення, а саме цінність, як утворення, що релевантне забезпеченню важливості блага, а не виступає самим благом. Бачиться вірогідним, що задля розв'язання означеної проблематичності постає необхідність поглиблення аналізу в бік як диференціації понять «цінність» та «благо», так й структурного аналізу ціннісного утворення. Адже можливо показати, що в межах структурного аналізу вибудовується й певна

класифікація цінностей, що впливає на підходи до її визначення та розуміння.

Список використаних джерел

1. Каган М. Философская теория ценности / М. Каган. – СПб.:Петрополис, 1997. – 204 с.
2. Радугин А. Проблема онтологического статуса ценностей в истории аксиологии / Радугин А., Перевозчикова Л. // Научные ведомости БелГУ. Серия: Философия. Социология. Право. – 2015. – №8 (205). – С. 102-110
3. Ядов В. Саморегуляция и прогнозирование социального поведения личности: Диспозиционная концепция / В. Ядов. – М.: ЦСПиМ, 2013. – 376 с.
4. Ананьев Б. Человек как предмет познания / Б. Ананьев. – СПб.:Питер, 2001. – 288с.
5. Петровский А. Проблема развития личности с позиции социальной психологии / А. Петровский // Вопросы психологии, 1984. – №4. – С. 15–29
6. Леонтьев Д. Ценность как междисциплинарное понятие: опыт многомерной реконструкции / Д. Леонтьев // Вопросы философии. – 1996. – № 4. – С. 15–26
7. Леонтьев Д. Психология смысла: природа, строение и динамика смысловой реальности / Д. Леонтьев. – М.: Смысл, 2003. – 487 с.
8. Rokeach M. The nature of human values. / M. Rokeach. – New York:Free Press, 1973. – 438 p.
9. Шварц Ш. Уточненная теория базовых индивидуальных ценностей / Шварц Ш., Бутенко Т., Седова Д. и др. // Психология. ВШЭ, 2012. – Т. 9, №1. – С. 43–70

References translated and transliterated

1. Kagan M. Filosofskaya teoriya tsennosti [Philosophical theory of value] SPb.:Petropolis, 1997.– 204 s.
2. Radugin A., Perevozchikova L. Problema ontologicheskogo statusa tsennostey v istorii aksiologii [The problem of the ontological status of values in the history of axiology] Nauchnyie vedomosti BelGU. Seriya: Filosofiya. Sotsiologiya. Pravo. – 2015. – #8 (205). – S. 102–110
3. Yadov V. Samoregulyatsiya i prognozirovaniye sotsialnogo povedeniya lichnosti: Dispozitsionnaya kontseptsiya [Self-regulation and prediction of social behavior of the individual: Dispositional concept] M.: TsSPiM, 2013. – 376 s.
4. Anan'ev B. Chelovek kak predmet poznaniya [Man as an object of knowledge] SPb.:Piter, 2001 – 288s.
5. Petrovskiy A. Problema razvitiya lichnosti s pozitsii sotsialnoy psihologii [The problem of personality development from the standpoint of social psychology] Voprosyi psihologii, 1984a. – #4. – S. 15–29
6. Leontev D. Tsennost kak mezhdistsiplinarnoe ponyatie: opyt mnogomernoy rekonstruktsii [Value as an interdisciplinary concept: the experience of multidimensional reconstruction] Voprosyi filosofii. – 1996. – #4. – S. 15–26
7. Leontev D. Psihologiya smysla: priroda, stroenie i dinamika smyslovoy realnosti [Psychology of meaning: nature, structure and dynamics of the semantic reality] M.: Smyisl, 2003. – 487 s.
8. Rokeach M. The nature of human values. – New York: Free Press, 1973. – 438p.
9. Shvartz S., Butenko T., Sedova D., Lipatova A. Utochnennaya teoriya bazovyih individualnyih tsennostey [Refined theory of basic individual values] Psihologiya. Zhurnal VShE, 2012. – T. 9, #1. – S. 43–70

УДК 159.923

ПІДПРИЄМНИЦЬКА АКТИВНІСТЬ ПЕРСОНАЛУ ОСВІТНІХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНОЇ НАПРУЖЕНОСТІ: ВПЛИВ НА РІВЕНЬ ЗАДОВОЛЕНОСТІ ПРАЦЕЮ

О.В. Креденцер

кандидат психологічних наук, доцент, провідний науковий співробітник
лабораторії організаційної та соціальної психології
Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України
okred278@gmail.com

Креденцер О.В. Підприємницька активність персоналу освітніх організацій: вплив на рівень задоволеності працею. В статті представлені результати дослідження щодо рівня розвитку підприємницької активності персоналу освітніх організацій за складовими показниками та в цілому за інтегральним показником. Окрім того, визначено рівень задоволеності працею персоналу освітніх організацій за загальним показником та за її складовими (інтерес до праці, задоволеність досягненнями в роботі, задоволеність взаємостунками з колегами, задоволеність взаємостунками з керівництвом, рівень домагань в професійній діяльності, надання переваги виконанню роботи ніж високому заробітку, задоволеність умовами праці, професійна відповідальність). Окрему увагу приділено аналізу взаємозв'язку між рівнем розвитку підприємницької активності персоналу освітніх організацій та рівнем задоволеності працею. Показано, що підприємницька активність персоналу освітніх організацій має недостатній рівень розвитку. Доведено, що підприємницька активність персоналу освітніх організацій тісно взаємопов'язана з рівнем їх задоволеності працею.

Ключові слова: внутрішньоорганізаційне підприємництво, підприємницька активність, задоволеність працею, освітні організації, персонал освітніх організацій.